

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

«БІЛІМДІ БАҒАЛАУДЫҢ
ҚҰЗЫРЕТТІ-БАҒДАРЛЫ ЖҮЙЕСІ»
44-ші ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
17-18 қаңтар 2014 жыл

3-кітап

МАТЕРИАЛЫ
44-ой научно-методической конференции
«КОМПЕТЕНТНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ
СИСТЕМА ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ»

17-18 января 2014 года

Книга 3

Алматы
«Қазак университеті»
2014

	305
Садуова Ш.М., Назарова А.Ж. Қазақ және түрік тілдеріне ортақ тұрақты сөз тіркестерін оқыту мәселесі	
Mustafayeva A.A. Grade assessment system in higher education (a british-based undergraduate model)	308
Абдурақын Н. Қазақ-Қытай тіліндегі сөз тәртібін салғастыра отырып қытай тілін оқыту әдістемесі	310
Анипина А.К. Иероглифтік жазуды оқытуда қолданылатын мультимедиялық оқу презентациясы	312
Атабай Б.А., Сейітметова Ж.Р. Студенттердің білім сапасын бағалаудың түрлері	314
Ахметбек Г., Досымбекова Р. Қытай тілін мысалдар арқылы оқыту әдістері	317
Ахметбекова А.К., Токова Г.Қ. Араб тілін меңгерушілер білімін бағалау үлгілері	319
Боранбаева А.Ж., Масимбаева А.А. Шетел тілі лексикасын оқытуда кездесетін кейбір қиындықтар	321
Жумажанова Ф.Т., Жискбаева А.Б. Араб тілі сабағын шағын топта жүргізу әдістері	324
Бахаутдинова Г.Н. Аутентичные формы оценивания, их место в балльно-рейтинговой системе	326
Жұбатова Б.Н., Ахметбекова А.К. Құзыреттік-бағдарлы оқу және білім бағалау технологиялары	330
Керімбаев Е. Тіл үйретудегі қору, тыңдау және оқуды ұштастыру тәсілі	332
Қыдырбаев Қ.А., Палтөре Ы.М. Араб тіліндегі һамзаның жазылу емлесін үйрету әдістемесі	334
Мадиев Д.Ә. Көне қытай тіліндегі предлогтарды игерудің тіл үйренудегі маңыздылығы	337
Мен Д.В. Организационно-педагогические проблемы подготовки корсесведов в Казахстане	340
Нурсейтова Л.Д. Жапон тілін оқыту әдістері	343
Жүніс Қ.Ә. Түркі халқы тарихын зерттеудегі мұрағатты пайдалану әдісі	346
Сапаева Г.Е. Шетел тыңдаушыларына қазақ тілі сабағын оқытуда ойын элементтерін пайдалану	348
Сулейменова С.С. Формирование грамматических навыков в процессе обучения русскому языку у иностранных студентов	350
Ыбырайымова С.С. Білім алушыны дұрыс бағалау – оқытуда жетістікке жетудің бір факторы	353

Кірме тест арқылы белгілі бір деңгей сабақтастығын анықтауға болады. Бұл тест екі мәселені шеше алады: оқудың басында базалық білім деңгейін анықтау мүмкіндігі және жаңа материалды меңгеру мүмкіндігін белгілеу.

Алдын ала тестілеу алдыңғы материалды меңгеру деңгейлерін бағалауға бағытталған.

Күнделікті тестбағдарлама бойынша белгіленген нәтижелерді күнделікті оқу нәтижесімен салыстыру, бақылауға негізделеді.

Тақырыптық тест нақты пән не модульдің белгілі бір элементтерін не элементтер жүйесін тексеру үшін жүргізіледі.

Аралық тест Қазақ ұлттық университетінде жеті аптада бір немесе семестрде екі рет жүргізіледі. Бұл тест арқылы бірнеше тақырыптың меңгерілу деңгейін анықтауға болады.

Қорытынды тест өтілген материалдың қаншалықты меңгерілгенін анықтау мақсатында пән аяқтау барысында атқарылады.

Қазіргі заманда тіл оқытуда вербальды тестер, яғни таспаға(дискіге) жазылған мәтіндер негізінде студенттің тыңдау, түсіну деңгейін анықтайтын тестер кең қолданылады. Немесе жазба мәтін негізінде сұрақтарға дұрыс жауап беру студенттің оқу, аудару, түсіну деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

Бағалау әдістерінің бірі – *портфолио*. Практикалық тұрғыда оқу портфолиосының құндылығы студент жетістігінің динамикасын, әлсіз не күшті жақтарын тануға мүмкіндік береді. Студент бұл жұмысты өзі атқаруы тиіс. Алайда бұл әдісті тіл меңгеруде қолдану қиын. Көбінесе портфолио жаттығулар дәптеріне ұқсап кетеді.

Портфолионың бірнеше түрі бар:

Тақырыптық портфолионың мақсаты тақырыпты талдау, жеке жақтарын терең қарастыруды қамтитын білім алушының жұмыс нәтижесін көрсету.

Практикалық-бағдарлы портфолио білім алушының практикалық әрекетіне талдау мақсатын көздейді.

Проблемалық-бағдарлы портфолио нақты бір мәселені шешу барысы, нәтижесін көрсетуге бағытталған.

Рефлексивті портфолио білім алушының өз оқу барысына талдау және баға беруге негізделген. Студент өз ойын еркін формада, қу барысында, ақпарат жинақтауда алған әсерлерін не ортаға сала алады.

Кейс тәсіл шет тілін меңгерушілер ортасында белсенді қолданыла бастады. Бұл тәсіл негізінде студенттің тез шешім қабылдау, алған білімін жинақтай алу, әсіресе психологиялық тұрғыда өзін тани алады.

Жоба студенттің (немесе топтың) өздігінен орындайтын шығармашылық жұмыс түрі болып табылады. Жобалар оқытушы тапсырмасы бойынша жасалады. Тапсырмада жұмысты атқару уақыты нақты көрсетіледі. Мысалы, фазалық етістіктердің қолданысын анықтау. Студенттер бірнеше көркем шығармаларынан (немесе БАҚ материалдарынан) осы етістіктермен қатысты сөйлемдерді іздестіреді. Әр қайсысына сипаттама беріп, қолданыс жиілігін не сиректігін анықтау арқылы фазалық етістіктерге классификация жасайды. Немесе белгілі бір жұрнақ не қызметші сөздердің қолданысын анықтауға арналған жобалар студенттердің біршама материалды қарастыруға мәжбүрлесе, екінші жағынан еріксіз осы зерзаттарын жан-жағынан меңгереді.

Біліктілік емтихан негізінде білім алушының кәсіби біліктілігі анықталады. Емтихан тапсырмаларын жұмыс берушілермен біріге отырып құрастырған жөн.

Сонымен қазіргі замандағы оқу саласындағы құзыреттік жүйе негізіндегі білім беру нәтижелерін бағалаудың түрлі технологияларын, әдістерін, тәсілдерін енгізу еліміздің ілгерінді даму үстіндегі қоғам талаптарына сай, еңбек рыногында бәсекеге қабілетті жаңа маман үлгісін дайындауға мүмкіндік береді.

Е. Керімбаев

ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ КӨРУ, ТЫҢДАУ ЖӘНЕ ОҚУДЫ ҰШТАСТЫРУ ТӘСІЛІ

Еліміз егемендікке қол жеткізіп, әлемдік қауымдастыққа өз алдына жеке мемлекет болып сене бастаған кезде, дипломатиялық қарым-қатынастар орнатқан алғашқы елдердің бірі шығыстағы алып қоршыміз ҚХР болды. Кеңес өкіметі кезінде қытайтанушы мамандар негізінен Москва, Ленинград, Ташкент сияқты шығыстану ғылымы жақсы дамыған орталықтарда дайындалғандықтан, егемендіктің

алғашқы жылдарында қытайтанушы мамандардың тапшылығы қатты сезілді. Тәуелсіздік алардан екі жыл ғана алдын қолға алынған қытайтану ғылымы еліміздің сгемендігімен бірге дамыды десек қате айтпаған болар едік. Қытайдың тарихынан, мәдениетінен, саясатынан, экономикасынан терең хабары бар білікті қытайтанушы маман дайындау барысында, қытай тілін оқытып-үйрету мәселесі бірінші орынға шықты. Осындай жағдайда қытай тілін оқыту елімізде өз алдына жеке сала болып қалыптаса бастады.

Екі елдің арасында дипломатиялық қарым-қатынастардың орнауына, саяси, мәдени байланыстардың жандануына, сауда-экономикалық байланыстардың қарқынды дамуына байланысты, қытай тілін білетін мамандарға деген сұраныстың күшеюі қытай тілін оқытуды «сәнге» айналдырып жіберді. Еліміздегі көптеген жоғарғы оқу орындары қытай тілін оқытуды қолға алды. Орта мектептерде де қытай тілін оқыту ісі кең етек жая бастады. Еліміздегі қытай тілін оқыту саласы даму барысында біраз жетістіктерге жеткені даусыз. Бірақ әлі де болса белгілі бір жүйеге түспеген.

Тікелей тілді оқытуға қатысты мәселелерге келетін болсақ, соңғы кезде көптеген оқу орындарында кредиттік жүйенің талаптарына сәйкес, аудиториялық сабақтардың саны азайтылып, студенттердің өз беттерінше жұмыс істеуіне аса мән беріліп отыр. Осыған сәйкес біз студенттердің оқуға деген қозғарастарын, бұған дейін қалыптасқан принциптерін, психологиясын өзгертуге көбірек көңіл бөлуіміз керек. Студенттердің өз бетінше жұмыс істеуіне барлық жағдайды жасап, дұрыс бағыт-бағдар беріп, студенттің өзіне деген сенімін арттыруға күш салғанымыз дұрыс. Студенттердің өздік жұмысына әр түрлі салаға қатысты қосымша мәтіндер көптеп берілуі тиіс. Қытай тілін үйрету барысында әлемдік тіл үйрету саласында соңғы кезде шығып жатқан әдістемелермен уақтылы таныс болып, инновациялық технологияларды барынша кеңінен қолдануға күш салу керек. Бүгін менің сіздерге таныстырсам деп отырғаным да тіл үйретуде соңғы кезде пайда болған тиімді әдістердің бірі.

Тіл үйретудегі қору, тыңдау және оқуды ұштастыру тәсілі, яғни қытай тілінде 精视精度, ағылшын тілінде Intensive Audiovisual and Reading Course тәсілі Пекин тілдер университеті баспасының шетелдіктерге қытай тілін үйретуге арналған оқулықтар құрастыру орталығының соңғы кезде ұсынып отырған оқулық құрастыру және тіл үйрету тәсілдерінің бірі.

Бұл тәсілдің негізіне бүгінгі таңдағы Қытай телевидениесіндегі Қытай қоғамы туралы әңгімелейтін бағдарлама алынады. Соның негізінде оқушы оқып-үйренетін оқулық құрастырылады. Біздің қолымызға түсіп отырған оқулықтың негізіне бүгінгі таңдағы Қытай қоғамы туралы әңгімелейтін CCTV телеарнасындағы “中国的故事”, «Қытайлықтың әңгімесі» танымал бағдарламасы алынған. Оқулыққа сол бағдарламаның DVD нұсқасы мен MP3 аудио нұсқасы қоса берілген. DVD нұсқадағы документальды бағдарлама 10 минут шамасына лайықталып қысқартылған. Бағдарламада бүгінгі таңдағы Қытай қоғамының әр түрлі саласында жұмыс жасайтын, қоғамда алатын орындары да әр түрлі кейіпкерлер өз өмірінен әңгіме айтады. Сол әңгімелердің негізінде оқулық құрастырылған. Әр сабақ негізгі мәтіннен, жаңа сөздерден, «Мәдениет жолсерігі» деген айдармен Қытай қоғамындағы сол мәселені кеңінен түсіндірген қосымша мәтіндерден және грамматикалық түсіндірмеден тұрады.

Жалпы оқулық 2 томнан тұрады. Әр том да 8 сабақтан, барлығы 16 сабақ. Яғни, оқулықты бір оқу жылында оқып бітіруге өте ыңғайлы.

Мәтіндер алғашқы сабақта 1700 иероглиф шамасында болса, әр сабақта күрделеніп, соңғы сабақта 1900 иероглиф шамасына жеткен. Әр сабақта 50 мен 80 арасында жаңа сөздер кездеседі. Шамамен 20 иероглифтің ішінде 1 ғана жаңа сөз кездесіп отырады. Оқулықта жаңа сөздер мәтіннің соңынан емес, жанына берілген. Жаңа сөздерді іздеуге уақыт көп кетпейді. Сондықтан студенттің өз бетінше оқып дайындалуына да үлкен мүмкіндік бар.

Оқулықты қытай тілінің негізгі бөлімін және орта деңгейін оқып жүрген 2,3, 4 курс студенттеріне пайдалануға болады.

Оқулықты пайдалану тәртібі төмендегідей:

Алдымен DVD-ден бағдарлама көрсетіледі, содан кейін оқулық пайдаланылады, яғни жаңа сөздер түсіндіріледі, негізгі мәтін оқытылады, грамматика түсіндіріледі, «Мәдениет жолсерігі» айдарындағы қосымша мәтіндер оқытылады және соңынан бағдарламаның аудио нұсқасы тыңдалады. Оқыған материалды барынша нығайту үшін немесе студенттердің талабымен бағдарламаның DVD нұсқасын тағы бір рет көріп шығуға болады.

Оқулықты негізгі бөлім мен орта деңгейді оқып жүрген студенттерге екі түрлі жолмен оқытуға болады. Ол кезде деңгейі сәл төмен деген топқа оқулықты алдын ала қарап келуге беруге болады. Яғни студенттер жаңа сөздермен және мәтінмен танысып келген соң бағдарламаның DVD нұсқасын көруіне болады.

Тіл үйретудегі көру, тыңдау және оқуды ұштастыру тәсілінің артықшылығы тікелей Қытай қоғамындағы шынайы жағдайлар сөз болғандықтан студентті жалықтырмайды, қызығушылығын арттырады, сөз қорын молайтуға көмектеседі және студентке қазіргі кездегі Қытай қоғамын барынша жақын тануға мүмкіндік береді.

Қ.А. Қыдырбасов, Ы.М. Палторс

АРАБ ТІЛІНДЕГІ ҒАМЗАНЫҢ ЖАЗЫЛУ ЕМЛЕСІН ҮЙРЕТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Ғамза дыбысының таңбасы бірде жекеше, енді бірде әлиф (ا), уау (و) және нүктесіз йәй (ي) әріптерін тірек әрпі ретінде алып әлифтің (ا) астына не үстіне, уау (و) және нүктесіз йәй (ي) әріптерінің үстіне жазылатындықтан бұл дыбыстың жазылу емлесі араб тілін үйренемін деушілерге қиындық тудырып жатады.

Ғамзаның жазылу емлесін түсіндірмес бұрын студенттерге ең алдымен ғамзаның екі түрі бар екенін және олардың өзіндік ерекшеліктерін түсіндіруден бастаған жөн:

Араб тілінде ғамзаның «ғамза әл-уасли» (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) және «ғамза әл-қатғи» (همزة القطع [һәмзәту-л-қатғи]) деген екі түрі бар.

«Ғамза әл-уасли» (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) терминіндегі وَصَلَ [уәслун] сөзі «жалғастыру» мағынасын білдіретін وَصَلَ [уәсәлә] етістігінің масдары. Демек «ғамза әл-уасли» (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) термині «жалғастыру ғамзасы» деген мағынаны білдіреді. Оның таңбасын "همزة الوصل" [һәмзәту-л-уәсли] сөзіндегі сад "ص" әрпінің сөз басындағы "ص" көрінісінәлифтің үстіне қою арқылы "أ" деп белгілеген. Алайда бұл таңба қазіргі жазуда оншалықты еленбейді. «Ғамза әл-уасли» (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) – сөздердің басында ғана келеді. Ол ابْن [бнун] (ұл), اسم [смун] (есім) секілді дауыссыздан басталған сөздерді ابْن [ибнун], اسم [исмун] деп сөйлем басында дауыстыдан бастап оқу немесе айту және сөйлем ортасында оларды مَا اسْمُ ابْنِكَ? [мә-сму-бникә] (сенің ұлынның аты кім?) деп алдыңғы сөздермен жалғастырып оқу немесе айту қызметін атқарады. Яғни ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) сөйлемнің басында ғана оқылады, ал сөйлемнің ортасында оқылмай, дауыссыздан басталған сөздерді алдыңғы сөздермен байланыстыру қызметін атқарады. Мысалы, مَا اسْمُكَ? [мә-сму-кә] деген сөйлемде اسم [сми] сөйлем ортасында тұрғандықтан бұл сөздің ғамзасы оқылмай, алдыңғы сөзімен байланыстыру қызметін атқарып тұр. اسمي مُحَمَّدًا [исми мухаммадун] деген сөйлемде اسم [сми] сөйлем басында келгендіктен бұл сөздің ғамзасы өзіне тән қаракатымен оқылады.

Студенттерге араб тіліндегі сөздер үшін сөз табына бөлінетінін және ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) осы үш сөз табындағы санаулы сөздерде ғана кездесетінін жеке-жеке түсіндіру өнімді нәтиже береді:

Араб тілінде сөздер اسم [исмун] (есім), فِعْلٌ [фи'лун] (етістік), حَرْفٌ [хәрфун] (көмекші сөз) болып үш сөз табына бөлінетіні белгілі. Ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) араб тілінде санаулы ғана есімдерде (اسم [исмун]) кездеседі. Олар: ابْنٌ [ибнун] (ұл), ابْنَةٌ [ибнәтун] (қыз), اسم [исмун] (есім), امْرَأَةٌ [имру'әтун] (әйел), اَيْمُنٌ [әймунун] (ант, қасам), اَيْمٌ [әймун] (ант, қасам), اسْت [истун] (боксе, құйрық), اِسْتَنْ [иснәни] (скі), اِسْتَنْتَ [иснәтәни] (скі) сөздері және бес әріпті العَمَاسِي [әл-хумәсийу], алты әріпті السُّدَاسِي [әс-судәсийу] етістіктердің, яғни VII, VIII, IX, X бап етістіктерінің масдарлары: اِنْفَعَالٌ [инфи'әлун], اِفْتَعَالٌ [ифти'әлун], اِفْعَالٌ [иф'иләлун], اِسْتِفْعَالٌ [истиф'әлун].

Ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) бар есімдерді толығымен түсіндіргеннен кейін студенттерге міндетті түрде мынажайттарды ескертіп өткен жөн: ابْنٌ [ибнун] (ұл) сөзі «пәлен ұлы пәлен» деп туыстықты білдіру мағынасында қолданылса бұл сөздегі әлиф (ا), яғни ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) жазуда да түсіп қалады. Мысалы, أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ [әхмәду-бну зәйдун] (Зәйд ибн Ахмад, яғни Зәйд ұлы Ахмад). Осы жағдайда بِنٌ сөзі жаңа жолдың басына сәйкес келсе әлиф (ا), яғни бұл сөздегі ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) жазылады. Сондай-ақ امْرَأَةٌ [имру'әтун] (әйел) және امْرَأَةٌ [имра'әтун] (әйел) сөздерінің алдынан اَلْ [әл] артиклі келсе, бұл сөздердегі әлиф (ا), яғни ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) жазуда түсіп қалады да, мим (م) әрпі фатха қаракатын алады, ра (ر) әрпі сукунделеді. Мысалы, امْرَأَةٌ [имру'әтун] – الْمَرْءُ [әл-мәр'әу] және امْرَأَةٌ [имра'әтун] – الْمَرْءُ [әл-мәр'әу]. اِسْتَنْ [иснәни] (скі) сөзі «дүйсенбі» мағынасында қолданылса, бұл сөздегі әлиф (ا), яғни ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-л-уәсли]) ғамза әл-қатғиға (همزة القطع [һәмзәту-л-қатғи]) айналып, барлық позицияда оқылады. Мысалы, يَوْمَ الْاِسْتِنِ [йәуму-л-иснәни] (дүйсенбі). Сонымен қатар бес әріпті العَمَاسِي [әл-хумәсийу], алты әріпті السُّدَاسِي [әс-судәсийу] етістіктердің, яғни VII, VIII, IX, X бап етістіктерінің масдарларымен кісі есімдері аталса бұл сөздердегі ғамза әл-уасли (همزة الوصل [һәмзәту-